

[Προσφωνήσεις]

Πληγή και μάθημα. Τομή και θεραπεία. Αυτό είναι το '22. Πληγή στο σώμα του Ελληνισμού, αλλά και μάθημα διαχείρισης δυνάμεων και ελπίδων. Τομή βαθιά στην ιστορική συνέχεια της Ελλάδας, αλλά και θεραπεία και ανασύνθεση των δυνάμεων αυτού του υπερήφανου έθνους.

Σας καλωσορίζω στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, σε μια ιδιαίτερη εκδήλωση μνήμης και τιμής αφιερωμένη στον Προσφυγικό Ελληνισμό του 1922. Η σημερινή ημέρα έχει έναν ξεχωριστό συμβολισμό. Τιμούμε ένα καθοριστικό κεφάλαιο της ιστορίας του νεότερου Ελληνισμού, άρρηκτα συνδεδεμένο με τη Θεσσαλονίκη, με τη διαδρομή του Αριστοτελείου, αλλά και με την προσωπική ιστορία πολλών από εμάς.

Πριν από λίγο αποκαλύψαμε ένα μνημείο που θεμελιώσαμε μέσα στο campus αφιερωμένο στους πρόσφυγες του 1922. Ένα μνημείο που αναγνωρίζει την ιστορική τους διαδρομή, τιμά την προσφορά τους στην πατρίδα μας και διατηρεί ζωντανή την παρακαταθήκη τους για τις επόμενες γενιές.

Επιλέξαμε να βρίσκεται μέσα στην καθημερινότητα του Πανεπιστημίου. Ανάμεσα στις φοιτήτριες και στους φοιτητές μας, στους ανθρώπους που υπηρετούν καθημερινά τη γνώση και την επιστήμη. Γιατί η ιστορική μνήμη δεν πρέπει να περιορίζεται στα βιβλία, στα μουσεία και στις επετείους. Πρέπει να είναι παρούσα στον δημόσιο χώρο, να γίνεται μέρος της παιδείας μας και να συνομιλεί με τους νέους ανθρώπους.

Σήμερα δεν εγκαινιάσαμε απλώς ένα μνημείο. Δημιουργήσαμε έναν μόνιμο τόπο συνάντησης της ιστορικής μνήμης με τις γενιές του μέλλοντος.

Κυρίες και κύριοι,

Στην προκυμαία της Σμύρνης, στην Ιωνία, στην Ανατολική Θράκη και στον Πόντο, εκτυλίχθηκαν σκληρές ανείπωτης ανθρώπινης τραγωδίας. Οικογένειες χωρίστηκαν, περιουσίες χάθηκαν, ολόκληρες κοινότητες ξεριζώθηκαν. Πολλοί πρόσφυγες έφτασαν στην Ελλάδα έχοντας μαζί τους ελάχιστα υλικά αγαθά. Μετέφεραν, όμως, κάτι ανεκτίμητο: τις γνώσεις τους, τις δεξιότητές τους, τις παραδόσεις, τη γλώσσα, την πίστη και τον πολιτισμό τους.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και τη Συνθήκη της Λωζάνης, η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με την τεράστια πρόκληση της υποδοχής και της αποκατάστασης περισσότερων από ένα εκατομμύριο προσφύγων. Η Θεσσαλονίκη και η Μακεδονία βρέθηκαν στο επίκεντρο αυτής της ιστορικής μεταβολής. Παρά τη φτώχεια, τις ασθένειες, την ανεργία και συχνά την προκατάληψη, οι άνθρωποι αυτοί κατάφεραν να ξαναχτίσουν τη ζωή τους στη μητέρα Ελλάδα.

Δημιούργησαν νέες συνοικίες, καλλιέργησαν τη γη, ανέπτυξαν τη βιοτεχνία, το εμπόριο και την επιχειρηματικότητα. Εμπλούτισαν την επιστήμη, τα γράμματα, τη μουσική και την κοινωνική ζωή. Η Καλαμαριά, η Τούμπα, ο Εύοσμος, η Νεάπολη και οι προσφυγικές συνοικίες της πόλης μας αποτελούν μέχρι σήμερα ζωντανά τεκμήρια αυτής της μεγάλης ιστορικής διαδρομής και της μεγάλης προσφοράς. Γιατί, οι πρόσφυγες συνέβαλαν αποφασιστικά στη δημιουργία της σύγχρονης Ελλάδας. Αυτή τη συμβολή τιμούμε σήμερα. Τιμούμε όχι μόνο όσα χάθηκαν, αλλά και όσα δημιουργήθηκαν.

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι,

Υπάρχει, όμως, μια ιδιαίτερη ιστορική σχέση που καθιστά τη σημερινή εκδήλωση ακόμη πιο σημαντική για το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Η Μικρασιατική Καταστροφή το '22 ματαίωσε την τελευταία στιγμή το μεγάλο εγχείρημα του Ιωνικού Πανεπιστημίου της Σμύρνης. Το 1923 ορίζεται η ανταλλαγή των πληθυσμών και αρχίζει ο εποικισμός της Μακεδονίας με τους πρόσφυγες. Το 1924, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου ανέλαβε την πολιτική πρωτοβουλία για την ίδρυση του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το 1925 ψηφίστηκε ο ιδρυτικός του νόμος και το 1926 το Πανεπιστήμιό μας άρχισε να λειτουργεί.

Το Ιωνικό Πανεπιστήμιο και το Αριστοτέλειο υπήρξαν δύο διαφορετικά πανεπιστημιακά εγχειρήματα. Συνδέονται, όμως, μέσα από το ευρύτερο εκπαιδευτικό όραμα της εποχής, την προσωπικότητα του Καραθεοδωρή και την επιστημονική παρακαταθήκη που διασώθηκε από τη Σμύρνη.

Υπάρχει, όμως, και μια ακόμη ουσιαστική ιστορική σύνδεση. Το Αριστοτέλειο γεννήθηκε σε μια Θεσσαλονίκη που άλλαζε ριζικά. Σε μια πόλη που υποδεχόταν χιλιάδες πρόσφυγες, ανασυγκροτούσε την οικονομία και την κοινωνία της και διαμόρφωνε τη νέα της ταυτότητα. Η ίδρυση του Πανεπιστημίου μας υπήρξε μέρος αυτής της μεγάλης προσπάθειας ανασυγκρότησης δημιουργώντας έναν νέο τόπο γνώσης για τα παιδιά τους και τις επόμενες γενιές. Αυτή είναι η ιστορική σχέση που τιμούμε σήμερα, στην απαρχή του δεύτερου αιώνα της ιστορίας του Αριστοτελείου.

Μετά από 100 χρόνια επιστημονικής δημιουργίας, ακαδημαϊκής προσφοράς και κοινωνικής ευθύνης, η επέτειος αυτή για εμάς αποτελεί κυρίως μια αφετηρία επανεκκίνησης και ουσιαστικής αναβάθμισης του Αριστοτελείου σε όλους τους τομείς: στην εκπαίδευση, στην έρευνα, στη διεθνοποίηση, στον ψηφιακό μετασχηματισμό και στη σύνδεση της γνώσης με την κοινωνία και την παραγωγή. Οργανώνουμε ένα σύγχρονο, εξωστρεφές δημόσιο Πανεπιστήμιο, με υψηλή επιστημονική ποιότητα και ίσες ευκαιρίες και ουσιαστική μέριμνα για τις φοιτήτριες και τους φοιτητές του.

Όμως, η πρόοδος ενός Πανεπιστημίου δε μετριέται μόνο με τα επιστημονικά του επιτεύγματα, τις υποδομές ή τις διεθνείς συνεργασίες του. Μετριέται και με την ικανότητά του να διατηρεί ζωντανή την ιστορική του συνείδηση και να αναγνωρίζει την κοινωνία που το δημιούργησε. Αυτή τη φιλοσοφία εκφράζει η σημερινή μας πρωτοβουλία.

Αγαπητές φίλες και αγαπητοί φίλοι,

Επιτρέψτε μου στο σημείο αυτό μια προσωπική αναφορά. Η σημερινή εκδήλωση δεν έχει για εμένα μόνο θεσμική και ιστορική σημασία. Έχει και βαθιά προσωπική. Οι παππούδες και οι γιαγιάδες μου ήρθαν πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία. Η μία πλευρά της οικογένειάς μου κατάγεται από τη Σμύρνη και η άλλη από την Προύσα. Γι' αυτό και η ιστορία που τιμούμε σήμερα είναι η ιστορία και της δικής μου οικογένειας. Και όπως συμβαίνει με χιλιάδες ελληνικές οικογένειες, η μνήμη της Μικράς Ασίας πέρασε από γενιά σε γενιά. Μέσα από οικογενειακές αφηγήσεις, φωτογραφίες, παραδόσεις, γεύσεις και μουσικές μιας πατρίδας που οι επόμενες γενιές μπορεί να μη γνώρισαν, αλλά δεν έπαψαν ποτέ να αισθάνονται δική τους. Σήμερα, λοιπόν, ως Πρύτανης, τιμώ την ιστορία του Πανεπιστημίου μας, τιμώ τον ξεριζωμό των προγόνων μας, αλλά τιμώ και τη μνήμη των δικών μου ανθρώπων.

Κυρίες και κύριοι,

Θα ήθελα, στο σημείο αυτό, να ευχαριστήσω τον δημιουργό του μνημείου που αποκαλύψαμε, Αναπληρωτή Καθηγητή και Πρόεδρο του Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Άρη Κατσιλάκη, καθώς και τους συναδέλφους και τα μέλη των μουσικών σχημάτων του Αριστοτελείου υπό τη διεύθυνση της Καθηγήτριας Μαρίας Αλεξάνδρου για τη συνεισφορά τους στη σεμνή τελετή που προηγήθηκε, αλλά και το μουσικό σχήμα «Ψυχή και Σώμα», με τους Κωνσταντίνο και Ματθαίο Τσαχουρίδη, οι οποίοι θα μας ταξιδέψουν νοσταλγικά με μουσικές από τις πατρίδες της Ανατολής.

Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω από καρδιάς τον Ομότιμο Καθηγητή του ΕΚΠΑ, κ. Θάνο Βερέμη, για την παρουσία και τη συμβολή του στη σημερινή εκδήλωση. Τέλος, ευχαριστώ θερμά όλους όσους συνέβαλαν στην επιτυχία της σημερινής εκδήλωσης αλλά και όλους εσάς που βρίσκεστε απόψε εδώ.

Θα κλείσω με τη διαβεβαίωση ότι το Αριστοτέλειο πορεύεται με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον, για να συμβαδίζει με τη γενιά των φοιτητριών και των φοιτητών του. Με την υπηρετήση της γνώσης και της επιστήμης ως τα θεμέλια της προόδου. Και με τη βαθιά πεποίθηση ότι η ιστορική μνήμη δεν είναι το βάρος που μεταφέρουμε από το παρελθόν. Είναι η δύναμη και η ευθύνη με την οποία δημιουργούμε το μέλλον.

Αυτό είναι το μήνυμα του μνημείου μας. Αυτό είναι και το νόημα της σημερινής εκδήλωσης. Τιμούμε τις ρίζες μας. Στηρίζουμε το μέλλον.

Σας ευχαριστώ θερμά.